

NAFKAM

Nasjonalt forskningscenter innen
komplementær og alternativ medisin

Årsplan 2022

UiT Norges arktiske universitet

Helsedirektoratet

1	GENERELT	3
1.1	NAFKAMs OPPDRAG, MÅL, VISJON OG HOVEDOPPGAVER	3
1.2	NAFKAMs STRATEGISKE PLAN 2021-2025	3
1.3	NAFKAMs SENTERRÅD	4
2	FORSKNING	5
2.1	NAFKAMs FORSKNINGSPROSJEKTER	5
2.1.1	<i>Kreft.....</i>	<i>6</i>
2.1.2	<i>Kroniske smerter.....</i>	<i>6</i>
2.1.3	<i>Psykiske helseproblemer.....</i>	<i>6</i>
2.1.4	<i>Andre prioriterte forskningsområder i 2022.....</i>	<i>6</i>
2.2	PLANLAGTE SYSTEMATISKE KUNNSKAPSOPPSUMMERINGER.....	7
2.3	FORSKNINGSRELATERTE KONFERANSER/ SEMINARER / BESØK.....	7
2.4	STUDENTER VED NAFKAM	8
3	INFORMASJON	8
3.1	NAFKAMs NETTSTEDER.....	9
3.1.1	<i>Strategi for utvikling av innholdet på NAFKAMs nettsteder.....</i>	<i>9</i>
3.1.2	<i>Å implementere nye navigasjonsmetoder</i>	<i>10</i>
3.1.3	<i>Faktastoff om alternativ behandling.....</i>	<i>10</i>
3.1.4	<i>Pilot-prosedyre for syntese av forskning fra ulike evidensnivåer.....</i>	<i>10</i>
3.1.5	<i>Internasjonalt samarbeid om CAM Cancer.....</i>	<i>11</i>
3.2	FORMIDLING.....	11
3.2.1	<i>Å videreutvikle presentasjonen av NAFKAMs tversgående satsningsområder; vår vitenskapelige produksjon og kompetanse.....</i>	<i>11</i>
3.2.2	<i>Fokus på sikkerhet og alternativ behandling, særlig ved selvhjelp og egenbehandling ..</i>	<i>11</i>
3.2.3	<i>Internasjonalt møte om utvikling av beslutningsstøtteverktøy for kreftoverlevende.....</i>	<i>12</i>
4	PASIENTSIKKERHET	13
4.1	NETTBASERT SYSTEM FOR REGISTRERING AV UØNSKEDE EFFEKTER AV ALTERNATIV BEHANDLING....	14
4.2	FORSKNING PÅ PASIENTSIKKERHET OG RISIKO VED ALTERNATIV BEHANDLING	14
4.3	PÅVIRKNING AV MYNDIGHETER OG FAGINSTANSER FOR ØKT PASIENTSIKKERHET	15
4.4	WHO SAMARBEIDSSENTER.....	15
5	RÅDGIVING	15
6	STØTTEFUNKSJONER	16
6.1	PERSONELL.....	16
6.2	ØKONOMI	17

6.3 HMS 18

1 Generelt

1.1 NAFKAMs oppdrag, mål, visjon og hovedoppgaver

Oppdrag

Ved å drive egen forskning, samt å bidra til og koordinere andre forskningsaktiviteter innen feltet, skal NAFKAM utvikle kunnskap om alternativ behandling og hvordan det potensielt kan være nyttig for å håndtere sykdoms- og helseproblemer.

NAFKAM skal utvikle og tilby forskningsbasert og kvalitetssikret informasjon om potensiell effekt og risiko for vanlige former for alternativ behandling.

NAFKAM overvåker markedet for potensiell risiko ved alternativ behandling og rapporterer dette til norske helsemyndigheter.

Mål

NAFKAM skal gjøre det mulig for befolkningen å ta informerte og trygge valg med hensyn til bruk av alternativ behandling.

Visjon

Fremragende forskning og formidling av informasjon om alternativ behandling.

Hovedoppgaver

Senterets hovedoppgaver er forskning (kapittel 2), informasjon (kapittel 3), pasientsikkerhet (kapittel 4), rådgivning (kapittel 5) og undervisning. Fordi ansatte ved NAFKAM ikke har undervisningsplikt på universitetet, er veiledning av doktorgradsstudenter og masterstudenter en integrert del av NAFKAMs forskningsoppgaver, mens foredrag og presentasjoner om feltet alternativ behandling for studenter, helsepersonell og andre parter er en integrert del av informasjonsoppgaver

1.2 NAFKAMs strategiske plan 2021-2025

[NAFKAMs strategiplan for 2021-2025](#) danner grunnlaget for senterets årsplan for 2022. Den strategiske planen legger til grunn og bygger på oppdraget gitt av Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet, [Oxford Researchs rapport](#) etter evalueringen av NAFKAM, samt de strategiske planene til UiT Norges arktiske universitet og dets Institutt for samfunnsmedisin (ISM). Planen har også lagt WHO's strategi for tradisjonell medisin 2014-2023 til grunn.

NAFKAMs visjon er å levere fremragende forskning og informasjon om alternativ behandling. NAFKAM tilstreber å ha innvirkning, som betyr at forsknings- og informasjonstjenestene våre

skal være mye brukt i Norge og til støtte for det norske folk i å ta informerte og trygge valg om mulig bruk av alternativ behandling.

NAFKAM har identifisert fire kjerneverdier som skal utgjøre hjørnesteinene i våre fremtidige aktiviteter:

Den første hjørnesteinen er å involvere pasienter og publikum for øvrig, utøvere av alternativ behandling og autorisert helsepersonell i våre aktiviteter.

Den andre hjørnesteinen er at pasientsikkerhet skal være i fokus for enhver aktivitet initiert av NAFKAM.

Den tredje hjørnesteinen er objektivitet. NAFKAM skal opprettholde en upartisk posisjon som er basert på strenge og objektive evalueringer som følger høye vitenskapelige forskningsstandarder.

Den fjerde hjørnesteinen er gjennomsiktighet, noe som betyr at NAFKAM er transparent og kommuniserer tydelig om sitt oppdrag og oppgaver, og utfører sine aktiviteter på en åpen, ærlig og ansvarlig måte.

For å oppnå større innvirkning har NAFKAM identifisert seks fokusområder for årene som kommer. Det første området er å forbedre navigasjonen og brukervennligheten til NAFKAMs nettbaserte databaser om alternativ behandling. Det andre er å fokusere på bruk og sikkerhet av alternativ behandling for helseproblemer som har en særlig høy innvirkning på livskvaliteten. Å utvikle egnede kommunikasjonsverktøy for å støtte sikker og informert beslutningstaking om alternativ behandling er det tredje området. Det fjerde området er å utføre systematiske gjennomganger av forskning på alternativ behandling. I et femte satsingsområde vil NAFKAM styrke sin samarbeidsaktivitet med de andre nordiske landene Danmark, Finland, Island og Sverige. Det sjette og siste satsingsområdet er at NAFKAM vil utvide sitt fokus utover terapeut-drevne behandlinger, til å omfatte effekt og sikkerhet ved egenbehandling ved hjelp av behandlingsprodukter og selvhjelpsteknikker.

1.3 NAFKAMs senterråd

Senterrådet for NAFKAM består av syv personer fra ulike virksomheter som sammen fungerer som et rådgivende organ for senteret. De hjelper blant annet til med å utarbeide strategier, veivalg og overordnede planer. Videre bistår de med sin kunnskap for at senteret får den beste forskning, framdrift og utvikling av sentervirksomheten.

NAFKAMs nåværende senterråd (2021-2023) består av:

Navn	Arbeidssted	Representasjonsområde
Trine Stub	NAFKAM	NAFKAM
Gunnvald Kvarstein	Institutt for klinisk medisin, Smerteklinikken UNN	UiT-ansatte utenfor senteret
John Petter Lindeland	Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon	Alternative behandlerforbund
Heidi Brorson	Kreftforeningen	Pasientorganisasjoner
Jan Ivar Røssberg	Institutt for klinisk medisin, UiO	Helsespesialister utenfor UiT
Geir Sverre Braut	Stavanger Universitetssjukehus	Ekspert på helselovgivning

2 Forskning

NAFKAM skal gjennom egen forskning, bidrag til og koordinering av annen forskningsaktivitet på feltet sørge for utvikling av kunnskap om - og eventuelt hvordan - alternativ behandling kan være til hjelp ved sykdom og helseplager.

Når det er hensiktsmessig og mulig, vil NAFKAM aktivt involvere helsevesenet, pasienten og / eller publikum i sine forskningsaktiviteter. NAFKAM vil utføre sine aktiviteter i samarbeid med grupper av utøvere og helsepersonell, samt internasjonale forskningsgrupper.

NAFKAM vil fortsette å styrke samarbeidsaktiviteter i de nordiske landene Danmark, Finland, Island og Sverige. Det er mange likhetstrekk i den offentlige helsetjenesten og reguleringen av alternativ behandling mellom de nordiske landene. Et sterkere nordisk samarbeid vil gi NAFKAM større muligheter til å samarbeide om både kliniske og andre typer studier.

2.1 NAFKAMs forskningsprosjekter

Bredden og kompleksiteten i behandlingsfeltet gjør det nødvendig å fokusere senterets forskningsaktiviteter. NAFKAM fokuserer på å studere bruk og sikkerhet ved alternativ behandling brukt for særlig utbredte helseproblemer og som har stor innvirkning på livskvaliteten, der slik behandling er mye brukt. Disse er: kreft, kroniske smerter og psykiske helseproblemer.

I 2022 vil følgende studier innen disse tre prioriterte forskningsområdene pågå/ initieres:

2.1.1 Kreft

- PhD-programmet: Bruk av selvledelsesstrategier blant deltakere med nåværende og tidligere kreft i den syvende undersøkelsen av Tromsø-studien; en langsgående tverrsnittsstudie.
- Dr. Philos-programmet: Utvikling av evidensbasert beslutningsstøtte om komplementær og alternativ behandling for foreldre av barn med kreft i Norge.
- En randomisert kontrollert pilotstudie som undersøker muligheter og effekten av utendørsterapi på mental og fysisk helse hos unge kreftpasienter og -overlevende.
- Senskader etter brystkreftbehandling - med fokus på fatigue hos brystkreftoverlevende. Er akupunktur et relevant behandlingstilbud? – En multisenter pragmatisk randomisert, kontrollert studie.
- Tverrsnittstudie på bruk av komplementær og alternativ behandling blant kreftpasienter: generell og spesifikk bruk over tid og langtidseffekt ved kreftbehandling, i samarbeid med Kreftforeningen.

2.1.2 Kroniske smerter

- Hodepine og transkraniell magnetisk stimulering (TMS).
- Vakuum-massasje (kopping) for kroniske nakkesmerter: Undersøke fysiologiske virkningsmekanismer gjennom biomarkører: En kvantitativ sensorisk testing (QST).
- Tverrsnittstudie om bruk av komplementær og alternativ behandling hos pasienter med revmatisk sykdom, fortrinnsvis i samarbeid med Norsk Revmatikerforbund.
- PhD-prosjekt: Kartlegging av forekomst, risikofaktorer, samt diagnostikk og oppfølging av personell i Forsvaret som har vært utsatt for frostskaade.
- PhD-prosjekt: Klar til strid uten skader-en studie på belastningsskader i Forsvaret.

2.1.3 Psykiske helseproblemer

- Åndelighet og bruk av alternativ behandling
- Healing for pasienter med moderat depresjon. En randomisert kontrollert studie.

2.1.4 Andre prioriterte forskningsområder i 2022

Selv om det er nødvendig å fokusere forskningen, vil NAFKAM fortsette å initiere aktiviteter på andre enn de tre beskrevne områder som er aktuelle og presserende.

I 2022 er det satt som mål å initiere ett nytt PhD-program om immigranternes bruk av alternativ behandling i Norge; herunder av deres egne folkemedisinske tradisjoner. Norge har hatt en betydelig innvandring det siste århundret, og innvandrere utgjør per i dag omtrent 18,5 % av den totale norske befolkningen. En av de største ikke-vestlige etniske minoritetsgruppene i

Norge er pakistanere, bestående av 21 372 innvandrere og 17 885 personer født av innvandrere. Frem til nå har vi hatt lite kunnskap om deres kulturelle verdier og tro forbundet med helse, helserelatert behandling og bruk av tradisjonell medisin. Dette PhD-programmet har som mål å undersøke bruken av alternativ behandling blant første og andre generasjonsinnvandrere fra Pakistan i Norge. Studien vil fokusere på hvilke behandlinger som brukes, årsak til bruken og den rolle slik behandling har i målgruppens helserelaterte atferd. Studien vil også fokusere på målgruppens kommunikasjon med autorisert helsepersonell, og eventuelle fordeler og risikoer forbundet med bruk av alternativ behandling.

Et annet prioritert forskningsprosjekt er å publisere en vitenskapelig artikkel sammen med forskere fra Danmark, Finland, Island og Sverige om den nåværende statusen på alternativ behandling i de fem nordiske landene, ved å analysere likheter og forskjeller mellom land på alternativ behandling, på regulering, bruk og praktisering.

2.2 Planlagte systematiske kunnskapsoppsummeringer

NAFKAMs forskere vil gjøre systematiske gjennomganger om temaet alternativ behandling. NAFKAM skal styrke sin kompetanse på dette ved at vi tilsetter en internasjonal ekspert på systematiske oppsummeringer og meta-analyser, samt det internasjonale samarbeidet som senteret har utviklet på dette området.

I 2022 vil følgende systematiske kunnskapsoppsummeringer bli satt i gang eller videreført:

- Cochrane Systematic Review: Mistletoe extracts for cancer treatment.
- A systematic scoping review: Mapping the concept and underlying factors that affect resilience of Jewish communities living in the diaspora.
- A systematic scoping review: Mapping the concept, content, and outcome of family-based outdoor therapy for children and adolescents with mental health problems.
- A systematic review on the efficacy of acupuncture on treatment of fatigue in cancer survivors.
- A systematic review on the efficacy of self-management strategies for late and long-term effects of cancer treatment in adolescent and young adult cancer survivors.
- A systematic review on Quality of Life in gastroesophageal Reflux Disease.
- A scoping review on the benefits and risks of cold-water immersion for patients with chronic inflammatory diseases.

2.3 Forskningsrelaterte konferanser/ seminarer / besøk

Når reiserestriksjoner knyttet til Covid-19 tillater det, skal NAFKAMs forskere presentere sine forskningsprosjekter og/eller delta på følgende konferanser i 2022:

- WHO Expert Meeting on Evaluation of Traditional Chinese Medicine in the Treatment of COVID-19 (28. februar til 2. Mars - online møte)
- The International Congress on Integrative Medicine and Health (23.-26. mai i Phoenix, Arizona, USA - muntlig presentasjon)

- The 9th International Adventure Therapy Conference (9IATC)/3rd Gathering for Adventure Therapy in Europe (3GATE) (20.-25. juni i Kristiansand/Hovden, Norge - muntlig presentasjon)
- Svensk forum for integrativ onkologi (15.-16. september i Stockholm, Sverige - muntlig presentasjon)
- Den europeiske kongressen for integrativ medisin (30. september – 2. oktober i Porto, Portugal - sammendrag vil bli innsendt)
- 19th International Conference of the Society for Integrative Oncology (20.-22. Oktober i Scottsdale, Arizona, USA - sammendrag vil bli innsendt)

2.4 Studenter ved NAFKAM

NAFKAMs forskere vil veilede til sammen ni stipendiater/ dr. philos-kandidater i 2022. Tre kandidater er direkte ansatt ved NAFKAM og utfører sine forskningsaktiviteter på bruk av alternativ behandling ved kreft (to kandidater) eller på bruken av pakistansk folkemedisin innvandrere i Norge. Fem kandidater utfør NAFKAM har blitt ansatt, men vil oppnå PhD/Dr. Philos-graden tilknyttet NAFKAM ved UiT. To av disse fem kandidater er tilknyttet NAFKAM via Forsvaret. En kandidat gjør sine doktorgradsstudier utenfor Norge (Nederland).

I 2022 er det satt som mål at to av disse ni kandidatene vil forsvare sine doktorgradsavhandlinger.

3 Informasjon

NAFKAM skal tilby forskningsbasert og kvalitetssikret faktainformasjon om eventuell effekt og risiko ved utbredte alternative behandlingstilbud, for å bidra til informerte og kunnskapsbaserte helsevalg. Informasjonsoppdraget utføres hovedsakelig ved å drifte nettstedet nafkam.no (tidligere nifab.no) samt spesialbiblioteket cam-cancer.org.

Hovedmålet for NAFKAMs informasjons- og formidlingsvirksomhet i 2022 er:

- Å skrive en rapport med strategiske anbefalinger for utvikling av nettstedene våre, basert på de undersøkelsene vi har gjort av pasienters generelle informasjonsbehov om alternativ behandling, samt spesifikke pasientgruppers evaluering av den eksisterende informasjonen vår.
- Å ferdigstille og lansere nye funksjoner for navigasjon til nettstedenes innhold om alternative terapier, ut fra symptomer og behandlingshensikter/ utfall.
- Å utvide innholdet på nettstedene om barn (0–18 år) som en sårbar pasientgruppe.
- Å utvikle et sett piloter på pasient-versjoner av CAM Cancer's faktaartikler; å evaluere disse, samt legge en plan for den videre utviklingen av slike produkter.
- Å fortsatt øke internasjonalt samarbeid om CAM Cancer, og spredningen av nettstedets innhold.
- Å ferdigstille revisjonen av faktaartikkelen om akupunktur, samt å revidere artiklene om massasje og homøopati på [NAFKAM.no](http://nafkam.no).

- Å utvikle en generisk artikkel til NAFKAM.no om selvhjelpsteknikker som behandling.
- Å ta i bruk et felles spørreskjema til utøverforbund for ensrettet innhenting av faktaopplysninger om bransjen deres og den terapien medlemmene deres tilbyr.
- Å videreutvikle den engelske versjonen av NAFKAM.no til et «utstillingsvindu» for våre tjenester, kompetanse, prosjekter og produksjoner overfor potensielle internasjonale samarbeidspartnere.
- Å utvikle en ny metodikk til NAFKAM.no for syntese av forskning fra ulike evidensnivåer, samt å produsere en pilot-artikkel om en terapi det ikke fins systematiske kunnskapsoppsummeringer å referere fra.
- Å videreutvikle presentasjonen av NAFKAMs tversgående satsingsområder; vår vitenskapelige produksjon og kompetanse.
- Å styrke kjennskapen om NAFKAM hos norske pasienter via pasientforbundene.
- Å gjennomføre NAFKAMs Befolkningsundersøkelse, for å innhente data om nordmenns bruk av alternativ behandling.

3.1 NAFKAMs nettsteder

I henhold til oppdraget ivaretar NAFKAM funksjonen som den offentlige kilden til faktainformasjon på feltet. Hensikten med dette er å supplere den rettslige reguleringen på området, samt å bidra til økt pasientsikkerhet gjennom kunnskapsbaserte valg for egen helse.

Herunder driver NAFKAM et nettleksikon som skal gi befolkningen evidensbasert informasjon om bakgrunnen, prinsippene, effektiviteten og sikkerheten til utbredte former for alternativ behandling. I tillegg forvalter NAFKAM det internasjonale CAM Cancer-samarbeidet, som har som mål å gi helsepersonell evidensbasert informasjon av høyeste kvalitet om alternativ behandling ved kreft, og å opprettholde et autoritativt nettverk av eksperter på området. CAM Cancers nettsted inneholder pr dato et bibliotek av rundt 75 oppsummeringer basert på en grundig vurdering og evaluering av den tilgjengelige forskning.

3.1.1 Strategi for utvikling av innholdet på NAFKAMs nettsteder

I tråd med NAFKAMs prinsipper for pasientmedvirkning, undersøkte vi i 2021 behovet for og tilfredsheten med informasjon om alternativ behandling hos de som besøkte nettsidene våre. Vi gjorde også en evaluering blant spesifikke pasientgrupper som vi fra før vet ofte bruker alternativ behandling.

Tilfredsheten med det faktisk eksisterende innhold var relativt høy, men ser ut til å avhenge mye av om vi har innhold om nettopp den terapi som den besøkende leter etter. I 2022 vil vi utrede prinsipper for vekst og utvikling av nettleksikonet: om det skal vokse i volum eller dybde. Videre fant vi behov for en mer generisk fremstilling av faktaopplysninger om utøverne av en terapi og deres bransjejustis. Dette vil vi løse ved at vi fra 2022 tar i bruk et felles spørreskjema til forbundene om slike opplysninger.

I 2022 vil vi også videreutvikle den engelske versjonen av NAFKAM.no til et «utstillingsvindu» for våre tjenester, kompetanse, prosjekter og produksjoner overfor potensielle internasjonale samarbeidspartnere. For å møte behovet hos engelskspråklige kreftpasienter og avhjelpe helsepersonellet som betjener disse, vil vi i 2022 utvikle et sett piloter på pasient-versjoner av nettstedets faktaartikler; evaluere disse, samt legge en plan for den videre utviklingen av slike produkter. Dette fordi CAM Cancer oppsøkes både av profesjonelle og uprofesjonelle, samt at helsepersonell uttrykker behov for konkrete verktøy som de kan gi til sine pasienter. Slik vil anvendeligheten og nytteverdien av CAM Cancers oppsummeringer øke betydelig.

3.1.2 Å implementere nye navigasjonsmetoder

Inngangsportaler til innholdet på nettstedene skal utvikles videre fra pilotprosjektet som ble igangsatt i 2021 på CAM Cancer, også over på NAFKAM.no. Dette fordi det har vært et uttrykt behov for å kunne aksessere innholdet ikke bare ut fra terapienes navn, men også ut fra helseproblemet (sykdommen/ symptomet/ diagnosen) så vel som brukshensikten og det man søker å oppnå.

3.1.3 Faktastoff om alternativ behandling

NAFKAMs faktastoff må i tillegg til å være kjent, være aktuell og relevant for målgruppen. I 2022 blir revisjonen av faktaartikkelen om akupunktur ferdigstilt, og vi vil starte arbeidet med å revidere artiklene om massasjeterapi og homøopati på NAFKAM.no.

Brukerevalueringene i 2021 viste også at informasjon om sikkerhet/ risiko så ut til å være like etterspurt som forskningsstatus på effekt/ nytte. I 2022 vil vi derfor videreutvikle innholdet om sikkerhet og risiko særlig når det gjelder barn (0–18 år), som er en særlig sårbar pasientgruppe.

De senere årene har gråsonen mellom «helselatert behandling» og «undervisning» økt; særlig etter at all alternativ behandling ble MVA-belagt fra 2021 av. NAFKAM vil derfor i 2022 utvikle en generisk artikkel til nettleksikonet om selvhjelpsteknikker og bruk av slike.

3.1.4 Pilot-prosedyre for syntese av forskning fra ulike evidensnivåer

For nettleksikonet på NAFKAM.no vil vi sammen med forskningskompetansen ved NAFKAM se om det er mulig å utvikle og bruke en prosedyre for presentasjon av forskningsstatus også når kildene ikke inneholder systematiske kunnskapsoppsummeringer og metaanalyser. I 2022 vil vi produsere en pilot-artikkel som beskriver forskningsstatus på en terapi ut fra andre evidensnivåer.

3.1.5 Internasjonalt samarbeid om CAM Cancer

NAFKAMs nettsted for CAM Cancer er nylig vurdert til den nest beste nettbaserte ressursen for informasjon om kreft og alternativ behandling, i en [internasjonal kvalitetsrangering](#) utført av det amerikanske National Cancer Institute (NCI).

Internasjonal ekspertise er avgjørende for CAM Cancer-samarbeidet fortsatt skal kunne 1) produsere høykvalitetsinformasjon og 2) nå ut og formidle informasjon til relevante grupper. NAFKAM planlegger å videreutvikle det internasjonale samarbeidet om CAM Cancer med nye deltakere. Basert på tidligere erfaringer med formidlingsstrategier ønsker NAFKAM å samarbeide med etablerte og velkjente organisasjoner for å oppnå høyst mulig effekt.

I 2022 ønsker NAFKAM å fokusere på to hovedområder:

- Som oppfølging av en suksessfull utprøving der de svenske [Regionale Cancer-sentrene](#) gjorde bruk av CAM Cancer i sin opplæring, er det ønskelig å formalisere et videre samarbeid gjennom å utvikle en felles handlingsplan.
- NAFKAM vil også formalisere en avtale med den polske kreftforeningen [Polish Cancer League](#), om oversettelser av CAM Cancers oppsummeringer til polsk, og planlegge hvordan disse dermed blir tilgjengelig via det åpne nettstedet til Polish Cancer League.

3.2 Formidling

I tillegg til drift av nettstedene NAFKAM.no og cam-cancer.org omfatter NAFKAMs formidlingsvirksomhet å besvare spørsmål fra publikum og presse/ media; å drive NAFKAMs profiler i sosiale medier, samt å holde foredrag og innlegg i pasient- og personellforum.

3.2.1 Å videreutvikle presentasjonen av NAFKAMs tversgående satsningsområder; vår vitenskapelige produksjon og kompetanse

For å bevisst styrke og synliggjøre de valgene som er gjort i NAFKAMs strategiske plan, vil vi gjengi disse punktvis på nettsidene og oppdatere dem med de prosjekter som gjennomføres under hvert punkt. Dette vil øke vår relevans, forsterke effekten og øke forståelsen av de valg som er tatt.

3.2.2 Fokus på sikkerhet og alternativ behandling, særlig ved selvhjelp og egenbehandling

Andelen nordmenn som bruker alternativ behandling i form av selvhjelp, så som med urter, meditasjon og yoga for å bevisst forbedre helsen, er i dag høyere enn de som mottar behandling fra en utøver. Mange brukere søker etter informasjon på internett, og kjøper produkter og tjenester online. På nett møter pasienter utenlandske tilbud som markedsføres uten å ta hensyn til norsk markedslovgivning. Påvirkning fra personlige råd og anbefalinger i

sosiale medier antas å være høy. I tillegg ser vi en økende tendens til at leverandører av teknikker og metoder for selvhjelp og selvutvikling definerer seg bort fra lovverket og ansvaret for helserelaterte tjenester, til undervisning og opplæring hvor de ikke har ansvar, plikter og begrensinger på linje med utøvere av alternativ behandling. Det er samlet sett derfor en stor utfordring å overvåke markedet, effektiviteten og sikkerheten som er forbundet med selvhjelp og egenbehandling.

I 2022 vil NAFKAM fokusere på utviklingen nye strategier for å identifisere, overvåke og redusere forekomsten av uønskede hendelser knyttet til egenbehandling. Som et ledd i dette vil vi arrangere en workshop med Prof. Leonard Hofstra, som er internasjonalt kjent for sin kompetanse på helsekampanjer og bruk av massemedia, sosiale medier og influensere for å påvirke folks innsats for helse og livsstil. Målet er å utvikle en strategi for hvordan vi kan nå de nordmenn som bruker teknikker og produkter for selvhjelp og egenbehandling. Disse vil blant annet inneholde informasjon om mulig risiko (uønskede hendelser i form av bivirkninger, eller interaksjoner med andre produkter; at selvhjelp og egenbehandling alltid bør drøftes med lege før bruk; og ikke erstatte konsultasjon/ kommunikasjon med helsepersonell). I tillegg vil vi også utvikle en plan for forskning på dette, for å kunne undersøke hvilke strategier som er mest effektive.

En av forutsetningene for at den som bruker eller vurderer å bruke alternativ behandling skal ta kunnskapsbaserte valg for egen helse, er at de kjenner til NAFKAM og vårt tilbud av informasjon til dem. Undersøkelser har vist at kjennskapen til NAFKAM blant norske pasienter ikke er optimal. Fra forskningen vet vi at bruken av alternativ behandling er særlig høy blant alvorlig syke og langvarig (kronisk), men ikke alvorlig syke pasienter. I 2022 vil vi derfor initiere prosessen med å utvikle en basis/ standardpakke med informasjon og markedsføringsmateriell (f.eks en video, brosjyre, ferdigproduserte redaksjonelle artikler etc) for relevante pasientforbund, omhandlende NAFKAMs virksomhet og informasjonstjenester. Vi vil også forhåndsteste denne pakken på et mindre antall utvalgte pasientforbund. Hensikten med dette vil være å introdusere NAFKAMs tjenester både overfor forbundet og dets medlemmer.

3.2.3 Internasjonalt møte om utvikling av beslutningsstøtteverktøy for kreftoverlevende

I 2022 vil NAFKAM fortsette undersøkelse av hvor brukere av alternativ behandling i Norge finner informasjon om slik behandling; i hvilke stadier av sine sykdomsforløp og for hvilke formål de bruker slik behandling, samt hva slags kommunikasjonsverktøy de mener det er behov for i dialogen deres med helsepersonell om dette temaet. Basert på dette vil NAFKAM utvikle, implementere og evaluere evidensbaserte hjelpemidler for å kunne bidra med relevante faktorer og spørsmål i vurdering og beslutning om å eventuelt prøve en alternativ behandlingsform eller ikke.

Som nevnt tidligere utvikler NAFKAM nå et verktøy for beslutningsstøtte for foreldre til barn med kreft og for helsepersonell, for å kunne ta velinformerte, individuelle beslutninger om

supplerende behandling. Brukermedvirkning er i dette prosjektet etablert gjennom samarbeid med Norsk barnekreftforening.

Lignende samarbeidsprosjekter om utvikling av beslutningsverktøy for kreftoverlevende pågår mellom Norge og Nederland. NAFKAM skal i høsten 2022 organisere en internasjonal konferanse om temaet, samt for å diskutere de foreløpige resultatene fra disse prosjektene. Videre vil alternative metoder for implementering av slike beslutningsverktøy bli diskutert, samt hvordan slike kan evalueres.

3.2.4 NAFKAMs Befolkningsundersøkelse

NAFKAM har siden 2012 gjennomført undersøkelser annethvert år av den norske befolkningens bruk av og kostnader til alternativ behandling og kosttilskudd. Disse tall og fakta har vist seg å bli blant NAFKAMs mest refererte. Til 2022-utgaven knytter det seg spenning for å se om COVID-19 og bortfallet av momsfrirket på behandling fra registrerte utøvere har påvirket folks bruk.

4 Pasientsikkerhet

NAFKAM skiller seg fra majoriteten av offentlig finansierte kompetansesentra utenfor spesialisthelsetjenesten ved at vårt hovedformål er å utvikle og spre objektiv kunnskap for å bidra til kunnskapsbaserte helsevalg blant aktive men uprofesjonelle forbrukere som søker hjelp utenfor helsetjenesten. Hovedoppgaven vår er å ruste og sette dem i stand til å ta trygge valg for seg selv; å ha rasjonelle forventninger til positive og negative helseeffekter, samt å redusere risiko for forverring av helsetilstanden.

NAFKAM skal overvåke markedet for nye alternative behandlingstrender som kan true pasientsikkerheten, og varsle helsemyndighetene om slike tilfeller. Risiko og sikkerhet utgjør sentrale faktorer i NAFKAMs oppdrag og strategi. NAFKAMs arbeid på dette området favner forskning, formidling og rådgivning, samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid med forskere, interesseorganisasjoner, myndigheter og WHO. Vi samarbeider med nasjonale helsemyndigheter om å inkludere risiko og sikkerhet innen alternativ behandling i det samlede norske pasientsikkerhetsarbeidet. [NAFKAMs funn i KANTARs Helsepolitiske Barometer](#) viste også i 2021-utgaven at befolkningen har forventninger til medisinske basiskunnskaper hos alle grupper som gir helserelaterte tjenester; samt at det bør finnes en objektiv instans som systematiserer bivirkninger og negative erfaringer ved alternativ behandling.

Hovedmålene for senterets arbeid for pasientsikkerhet i 2022 er:

- Videre utforskning av mulighetene av et nettbasert system for registrering av uventede, uønskede effekter relatert til bruk av alternativ behandling i Norge
- Å fortsette pågående og initiere ny forskning på pasientsikkerhet og risiko ved alternativ behandling

- Å fortsette påvirkningen av myndigheter og faginstanser for utvikling av kriteriene for å stå i Utøverregisteret
- Å bidra videre til utvidelse av WHO's innsats for fokus på pasientsikkerhet og kvalitet i pasientbehandling og -omsorg innen tradisjonell, komplementær og integrative medisin.

4.1 Nettbasert system for registrering av uønskede effekter av alternativ behandling

Pasientsikkerhet og risiko skal være i fokus for alle studier og prosjekter som initieres av NAFKAM. Et viktig mål i strategiperioden 2021-2025 vil derfor være å undersøke om det er mulig og tjenlig å utvikle et nettbasert system der forbrukere, pasienter, alternative behandlere og helsepersonell kan registrere uventede, uønskede effekter relatert til bruk av alternativ behandling i Norge. Strategien for utarbeidelse av dette systemet vil inneholde flere faser, der våre konsepter om medvirkning (PPI og CCI) er essensielle for å skaffe innsikt om behovet og nytten av et slikt system.

Rapporteringssystemet retter seg mot tre målgrupper: i) forbrukere/pasienter/klienter; ii) helsepersonell (innfor helsevesenet); iii) alternative behandlere (utenfor helsevesenet). Den skal inkludere spørsmål om direkte og indirekte risiko forbundet med CAM-bruk.

Planen for 2022 er å utvikle en spørreundersøkelse som ber de ulike målgruppene 1) å berette om tidligere erfaringer med CAM-relaterte uønskede hendelser, 2) å utforske meninger og holdninger om behovet for et slikt rapporteringssystem, 3) å spørre hvordan ett slikt rapporteringssystem bør bygges/organiseres.

4.2 Forskning på pasientsikkerhet og risiko ved alternativ behandling

NAFKAM vil i 2022 fortsette PhD-prosjektet "Ulike helseaktørers rolle i forhold til demente personers bruk av naturmidler og urtemedisin". Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Hilde Risvoll (dr.med, seniorkonsulent og spesialist i nevrologi ved NKS Kløveråsen, Trude Giverhaug (PhD, Regionalt legemiddelinformasjonsenter - RELIS), prof. Marit Waseeth og prof. Kjell Halvorsen ved Institutt for Farmakologi, Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN). Dette prosjektet evaluerer sikkerheten til demente personer som bruker urtemedisin og naturmidler.

I 2022 planlegger NAFKAM å utforske og publisere forskning på sikkerheten ved bruk av alternativ behandling hos barn og voksne som har overlevd kreft. Det er blant annet planlagt publisering av en systematisk oversikt om sikkerheten ved slik behandling blant barn som lider av uønskede effekter fra konvensjonell kreftbehandling. I tillegg planlegges det sammen

med Kreftforeningen en rapport av forekomsten av bivirkninger ved alternativ behandling av voksne pasienter med ulike former for kreft.

4.3 Påvirkning av myndigheter og faginstanser for økt pasientsikkerhet

NAFKAMs hovedmålgruppe er pasienter som gjør egne valg om å prøve eller bruke helserelevante tjenester utenfor helsetjenesten. Norske helsemyndigheter har for å bidra til økt pasientsikkerhet og profesjonalitet for bransjen åpnet for at utøvere frivillig kan føres opp i et eget offentlig register for utøvere av alternativ behandling. De senere år har dette Utøverregisteret vært gjenstand for debatt og endringer som etter NAFKAMs syn har redusert dets evne til å bidra til både sikkerhet og profesjonalitet. NAFKAM har ved en rekke anledninger anbefalt at registerordningen bør bestå, men at kriteriene for forbund og den enkelte utøvere bør skjerpes. Vårt hovedbudskap her er at oppføring bør betinge et minimum av skolemedisinske kunnskaper hos den enkelte utøver. Basert på at pasientsikkerheten primært kan påvirkes i og avhenger av møtet mellom pasient og utøver, vil NAFKAM i 2022 fortsette arbeidet overfor myndighetene og relevante fagorganer for å utvikle Utøverregisteret i denne retningen.

4.4 WHO Samarbeidssenter

Pasientsikkerhet utgjør kjernen i NAFKAMs aktiviteter som samarbeidspartner med WHO. NAFKAM vil fortsette å støtte WHO's arbeid med medisinsk sikkerhet og kvalitet på helserelevante tjenester ved å samle inn data og gjennomgå WHO's tekniske dokumenter om sikkerhets-, regulerings- og opplæringsstandarder innen alternativ behandling.

I 2022 vil NAFKAM delta på WHO's tredagers konsultasjonsmøte for eksperter innen Tradisjonell kinesisk medisin, som denne gang har undertemaet «Kampen mot COVID-19». NAFKAM skal også initiere møter med WHO's samarbeidssentre i England og Korea på området tradisjonell og komplementær medisin, med mål om å initiere og diskutere felles forskningsprosjekt.

5 Rådgiving

NAFKAM vil fortsette med rådgiving overfor sentrale myndigheter, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner i inn- og utland. Rådgivningen dreier seg ikke om kliniske råd eller sykdomsbehandling, men om råd knyttet til hvordan pasientsikkerheten kan ivaretas ved utfordringer i bransjen, markedet og bruken av alternativ behandling. Målet er at forespørslene skal bli besvart så godt som mulig med god kvalitet og service, og at svarene skal være i samsvar med den tilgjengelige kunnskap på området.

Eksempler på slike mottagere er:

- Helse- og forbrukermyndigheter, Statsforvalteren og Fylkeslegen
- NOKUT, universiteter og høyskoler
- Personellorganisasjoner innen skolemedisin og alternativ behandling
- EU, WHO
- Pasientorganisasjoner og andre grupperinger i befolkningen

NAFKAM vil i 2022 ta initiativ til en nærmere klargjøring av de juridiske forhold som gjelder når aktører gir opplæring og underviser i selvhjelpsteknikker, til pasienter som søker hjelp for helseformål. Det kan se ut som at pasientsikkerheten ved slike faller mellom to stoler; blant annet fordi aktører i denne gråsonen synes å mene at deres definisjonsmakt av tjenestens formål alltid fritar dem ethvert ansvar for helserelaterte aspekter. NAFKAM vil her søke en bred avklaring, mellom annet med HDIR, HOD, Forbrukertilsynet og Skatteetaten.

6 Støttefunksjoner

6.1 Personell

Per 1. juni 2022 har NAFKAM totalt 14,9 årsverk fordelt på 18 ansatte.

7,4 årsverk (10 personer) er vitenskapelige stillinger, hvorav 5,9 årsverk er kvinner og 1,8 er menn. Vi planlegger i tillegg å ansette en ny PhD-student og en forsker i deltidsstilling fra august 2022 av.

Ansatte pr 1.6.2022:

	Menn	Kvinner
Antall årsverk ansatte relatert til forskning	1,8	5,9
Antall årsverk ansatte relatert til formidling	3	5
Antall personer ved institusjonen med doktorgrad	0	2
Antall personer ved institusjonen med professorgrad	2	2
Doktorgradskandidater med arbeidssted ved institusjonen og som er opptatt på et doktorgradsprogram gjennom avtale med UoH-institusjonen (1) og kandidat som sikter mot Dr Philos grad (1).	0	2

NAFKAM følger universitetets personalpolitikk og har tilgang på interne kurs og faglige forum innenfor flere fagområder (personal, økonomi og forskning).

Å utvikle en felles kompetanseplan for informasjonsteamet, innenfor strategiperioden: Informasjonsvirksomheten omfatter spredning av kunnskap om NAFKAMs eksistens, formål og tilbud til pasienter og øvrige målgrupper. I tillegg til det skrevne ord må NAFKAMs budskap søkes forenklet og forsterket med hjelp av illustrasjoner og visualiseringer. Som offentlig informasjonskanal skal NAFKAM.no også overholde kravene til universell utforming, overholde språkkrav og ta hensyn til at økende andeler i målgruppen har behov for vår informasjon men ikke kan nyttiggjøre seg optimalt av den i norsk språkdrakt. Teamet som til

daglig arbeider med formidling ved NAFKAM må av disse grunner ha en bred kompetanse og være oppdatert på relevante kanaler og formidlingsmuligheter. I en liten organisasjon må det også påregnes vikariering, overlapp og stedfortredelse ved fravær, slik at en felles kompetanseplan som bygger på hele teamet derfor er nødvendig.

NAFKAM vil sammen med instituttledelsen og de øvrige eksterne sentra som er lagt til ISM fortsette arbeidet med avklaring og gjennomføring av tiltak som kan gi bedre ressursutnyttelse og samarbeid på tvers av de administrative fagområder.

6.2 Økonomi

NAFKAM mottar et årlig basistilskudd via Helsedirektoratet for å utføre de følgende hovedoppgaver:

- Ved å drive egen forskning, samt å bidra til og koordinere andre forskningsaktiviteter innen feltet, skal NAFKAM utvikle kunnskap om alternativ behandling og eventuelt hvordan det kan være nyttig for å håndtere sykdom og helseproblemer.
- Å utvikle og tilby forskningsbasert og kvalitetssikret pasientinformasjon om alternativ behandling.
- Å overvåke behandlingsmarkedet for trender som kan true pasientsikkerheten, og varsle om slike.
- Å gi kunnskapsbaserte råd til myndigheter, fagorganer og profesjonsmiljøer.

Den årlige lønns- og prisutviklingen representerer en kontinuerlig utfordring for driften, handlingsrommet og aktivitetsnivået. I 2021 varslet Helse- og omsorgsdepartementet i tillegg om innføring av en ny modell for finansiering av forskningen som foregår ved forsknings- og kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten; der deler av grunnfinansieringen utsettes for en resultatbasert vurdering og konkurranse mellom sammenlignbare sentra.

Til tross for at NAFKAM i første runde med denne ordningen hadde det høyeste antall forskningspoeng (46.7, tilsvarende 17.6% av totalen) blant gruppens 8 deltakende sentre, var det tilhørende incitamentet for høy aktivitet og innsats i realiteten lavere enn inngangsbilletten, med et effektivt påført tap av NOK 90' i grunnfinansiering.

NAFKAM vil i 2022 derfor henstille HOD til å justere ordningen slik at den kun omfatter forskningsvirksomheten og ikke de øvrige, identifiserbare funksjoner, roller og oppgaver som samfunnsoppdraget består av.

I tillegg vil NAFKAM i 2022 søke forskningsmidler til enkeltvise forskningsprosjekter der det er mulig.

6.3 HMS

NAFKAM følger universitetets HMS-plan, og NAFKAMs ansatte bidrar aktivt i beredskapsarbeidet ved ISM/ MH-byggets 10.etg.